

Árnyék hét jelenése

■ Ilona eljön. Kiságyam fölé hajol, és úgy csodál, mint kút fenekén a remegő napot. Érzem, hogy többet lát belém, mint amennyit nyújthatok. Még beszélni sem tudok, legfeljebb egy-két szót. Felmutatni meg végképp semmit sem. Alulról nézem a képek trapézát, naphosszat a szoba falán átvánszorgó fénycsóvát, a falba ragadt ecsetszört, a mész parányi morzsáit. Ez minden elfoglaltságom, és képességem sem több. Nem adhatok cserébe egyetlen mutatványt sem ezért a lelkesedésért, még megköszönni sem tudom a belém vetett bizalmat. Könnyekig hatódik, anyámra néz, hogy megérinthet-e. Lehajol, és megcsókolja meztelen talpamat. Hosszan, sokszor. Hogy ezután mi történik, nem tudom, a gyönyör elhomályosítja gyerekkoromat.

Hajnal van, de már utcai ruhába öltöztetve, oldalamba dőlve ülök a konyhai díványon. Anyám még öltözik. Az ablaknak hátat fordítok, érdektelen a kinti szürkeség, a konyha monokrómiáját megtöri a fürdőszoba fényes csíkja. Anyám csinos, mint mindig, nádszál dereka ebben a fénycsíkban hajladozik. Az ujjamat szopom, az orrom alatt morzsolgatott rongycafát illata, ez a kicsit nyál-, kicsit anyám parfümjé, kicsit álom-, kicsit főzésszag keveréke e világon az egyetlen olyan biztos pont, amelyet magammal hordhatok mindenüvé. Amíg a mutatóujjamat a szájpaplásomnak támasztom, a középső ujjamon a hüvelykemmél pergetem végig a rongycsikot, amikor végére ér a szalag, átfordítom a többi ujjon, majd lejátszom visszafelé ugyanezt. Megunthatatlan magnószalag. Ennél a műveletnél a másik kezem mindvégig nélkülözhető. Arcom hamvas húsában elmélyülnek a dívány zöld csíkjai. Kórházba visz anyám, amely ismereteim alapján nem képzelhető valóságosabbra, mint mondjuk a mennyország. Félsz, kérde tőlem egy idegen, de lényegét tekintve ismerős mosoly, ott, a kora reggeli fényben. Nem, hazudok a fehér lepedős, magasított ágy szélén ülve. És így maradok, ebben a hazugságban, amelyet már-már magam is elhiszek, ki tudja, meddig, a hófehér árnyék kitakar a realitás aurájából.

Felvételi, ez áll a bejárat mellé tűzött papíron. Nem látom a friss olajfesték szagától bűzlő folyosóról a terem végét, hiszen nincs is vége, hatalmas tükrök borítják a falakat. Velem egyidős gyerekek ugrádoznak soha nem látott mennyiségben a nagy, kék matracokon, bukfencet vetnek, és kiabálnak. Talán örvendenek valaminek, talán az enyémhez hasonló izgalmukat gyűrik le mértéktelen hangerejükkel. Nem eresztetem el anyám kezét, nem akarok itt maradni, pedig ő láthatóan ezt szeretné, ha maradnék, először maradnék el tőle. De nem akarja elég erősen, vagy ő sem hisz a szülőket kitoloncoló felügyelőben. Amikor kiküldik, elfordítja arcát, és érzem, hogy ezt nem árulásból teszi, hanem hogy elvonja előlem kétsége kiütköző jeleit. Valaki felém tart, valamilyen el nem titkolt szándékkal. Vizsgálódása alá szándékszik beteretelni, mint egy lovat, felmérni hajlékonyságomat, rugalmassági próbáknak akar kitenni, tűrőképességem határait pedzegetve. Futok egy felnőtt elől. A mosdóban magamra zárok egy véceajtót. Miután elmenekülésemet tudomásul véve felocsúdnak meglepettségükből, utánam jönnek, én pedig átadom magam a zokogás hullámvölgyének. Egy értetlenkedő, megszeppent női hang, aztán egy hozzá csatlakozó erőlyesebb, az imént felém tartó férfié lehet. Sajnálom őket, tudom, hogy a gonosz szerepét tudtu-

kon kívül kell eljátszaniuk. Kopogtatnak, aztán dörömbölnék az ajtón, nem gondolnak arra, hogy egyre kevésbé ereszteném be őket. Végül megérkezik anyám, neki sem tudom kinyitni a reteszt, csak a nevét ismételtetem szüntelenül, mama, kérlek, kérlek, mama. Hallom, amint szólólgatásom haszталanságába fásulva sírni kezd, kitaszított anyaságában elképzelve úgy érzem, megszakad bennem valami. De ahhoz én kevés vagyok, hogy megoldást találjak erre a helyzetre. Ugyanúgy árnyék borítja tettem következményeit, miként feloldozásom üdvét.

Az ablak melletti faragott széken koszlott, a kis tanítványok ülepétől kifényesedett bársonyhuizat. A zongorán poros kották, maga elé meredő mord Beethoven-büszk. Ujjaim ismerik a kottát, a tudatom nem. Az öreg tanárnő térképes kézfejét látom magam előtt most már akkor is, ha a saját kezeimet nézem. Figyeld a kottát, mondja mellettem a rekedtes, biztató hang. Jó volna elkerülni, hogy csalódást okozzak neki. Abban a tudatban él, hogy megtanított valamire. Nézem a kottát. Átlátható egyszerűsége értetlenségem ködébe süpped. A billentyűket kellene nézmem, hogy mellé ne üssek, a fekete, fehér vonalak olyan érthetőek, mint az építőköcskák. Kijátsszom, utólagosan fordítom a magam hasznára a tanárnő bizalmát, hogy lám, megy ez: székében hátradőlve nem láthatja, hogy a kotta magasságában tartott szemem lefele néz. Ujjaim viszik el hátukon a darabot. Tudják a helyüket, belépésük idejét ebben a koreográfiában, amelyet utánzással sajátítottak el gyorsan és fogékonyan, amikor mellettük az öreg kéz előjátszotta a darabot. De vakfolt éktelenkedik a darab agyamban leképeződött szerkezetén, érzem, hogy a válságos rész elkerülhetetlenül közelít, ott lüktet néhány ütemmel előrébb. A tanárnő készenléti helyzetbe fészkezi magát, hogy a kellő pillanatban előrelendüljön, és a segítségemre legyen. Mutatóujját ráhelyezi a kritikus ütemek rajzolatára. Merev nyakkal nézem a kottát, és megpróbálom az ujjaimat látni a papírlapon. Megpróbálok az ujjrend következetességére hagyatkozni, a dallam sodrására bízom magam, és minden figyelmemet odalentre összpontosítom, a felszín alá, ahol a küzdelem dől el. A billentyűk tapintása esküszik össze ellenem, az elkoptatott elefántcsont lapocskák felidéznek bennem az előbbi kudarcok sorozatát, és újra elbukom, a megfejtésre szegezett tekintettel. Az árnyék után már megint minden világos.

Jóvátehetetlennek érzett késéssel érkezem. Nem régóta járok egyedül iskolába, mármint anyám nélkül, akit a tanítónő az évnnyitótól számított két hétig túrt meg padtársamul. Aztán egy napon, amikor az osztály kinn a bárány, benn a farkast játszott az udvaron, félrevonta anyámat, szemem sarkából láttam, körülhurkol mosolyával, miközben kimondja az ítéletet, hogy szerinte én már jól fogom érezni magam velük. És azután anyám már csak az iskolakapuig jött velem. A híreket már rég bemondták a rádióban. Nem merek bemenni. Megállok az ablakos ajtóban, a nejlönfüggöny fehér virágain át nézem az osztálytermet, a többieket, a tanítónőt. Egyszerre elsötétül a kilátás, a tanítónő hasa takarja el, hogy kinyissa nekem az ajtót. Az a kedvesség, amellyel fogad, érthetetlen. Érzem, hogy érdemtelenül kivételeznek velem. Tudom, hogy súlyos mulasztásomért megrovásban kellene részesülnöm. Megtanultam, mi itt a szokás. A tanítónő úgy tessékel be, mintha csak vendégségbe jönnék. A sírás határán téblábolok. Nem tudok a helyzetemmel megbirkózni. A helyemre megyek, és leteszem a táskámat. A tanítónő a csempekalálya mellett áll. Hatalmas vagy hatalmasnak látszik, magas, idős asszony, akit helyettesítőként hívtak vissza nyugdíjból. Magához hív, lehajol értem, és a karjára emel. Arcom ég a mérhetetlen séggyentől, odafönt megszedülök, és a tanítónő nyakába kapaszkodom. Az osztálynak nevezett közösség most tanulja meg, vannak kivételek. A mulasztásomért elnyert jutalom súlya alatti roskadozásban, a tanítónő illatos tokája melletti pellengéren me-

rül fel bennem először az az ostoba és szükségtelen gondolat, amiről kiderül, hogy másokra is képes vagyok kivetíteni, amikor rövid hajam miatt később megvernek a blokk előtt: hogy fiú vagyok-e vagy lány.

A vadászkastélyba ismerősök ismerősei invitálnak. Gazdagok, ez áll minden szoba berendezésén, az arany dísz tárgyakon, ez világlik ki a kandallóban ropogó tűzből, gazdagok, ri le cizellált mosollyal fémjelzett arcukról, gazdagok, ez fest le a háziúr selyemkabátjáról és fegyvereiről, amelyek a falon lógnak. Az alkóvban kis emelvény, itt olvas fel kényszeres nevetgélésébe göngyölődve apám, körülüljük őt, de nem hallunk semmit, csak az iménti koccintásból hátramaradt pohárcsilinglest. Noha minden mozdulatlan. A vacsorán egy arany nyúllal ajándékozzák meg kishúgomat, amely szalvétatartó a tányér mellett. Tányérok emeletesen egymásba helyezve, a több fogás kilátása szorongással tölt el, szeretném kitágítani a gyomromat, de attól való rettegésemben, hogy elrontok valamit, egyre kisebbre zsugorodik. Az előétel elfogyasztása után párnaként tölt ki a jóllakottság érzése, anyámra sandítok, és a többiekre, látom, ők jobban boldogulnak, falatjaik közben felelni tudnak a hozzájuk intézett kérdésekre is. És nem sokkal ezután a szám felé vezető úton, a levegőben, a hüvelykujjam kapocsként záródik az ezüstvillára, ezt érzem, és pánikba esem. Titokban tudnám tartani egy darabig, talán egészen az étkezés végéig is, ha nem mondanám, baj van. Szabadkozásomra ráömlik a háziasszony csorduló kedvessége, aki mellettem ül, és krémtől lágy, meleg kezével masszírozni kezdi a megkövült ízületet. A görcs lassanként feloldódik, folytatni tudom az evést, mintha meg is éheztem volna hirtelen. BALEKSÉGEM dicsfénye szétrobbantja törekvésem árnyas kaptatóit.

Csak a ráncokra emlékszem férje ingein. Előbb csak a kedvenceit vasalta ki, aztán még egyet és még egyet. Gyűlöl vasalni, de láthatóan belejött, s csak úgy tudja végigcsinálni, ha mindegyiket utolsónak könyveli el. Tornyosulnak az összehajtogatott ingek a szekrény padlatán. Régebb nem tudtam nélküle élni. Most gyalog jöttem fel a hetedikre, hogy rákészüljek a találkozásra. Beszél, belefogódzik a beszéd felvonójába, és vontatja magát, ismeretlen emberek bajáról beszél, számára talán még érdektebb mindez, mint számomra. Nem nyújt kárpótlást a hangja, az, hogy legalább láthatom közben. El fogom veszíteni, érzem, felállok, nem akarom ültömből megbántani. Én most elmegyek, mondom. Néz, döbbenete mögött látom, remélte, hogy ez így lesz, és örül, hogy nem kellett csalódnia. Bennem, magában. Hogy ezek szerint még sincs veszve minden. Nem hagyom fecsegni. De én már elkezdtem, nem léphetek vissza. Ő meg nem vár el tőlem olyasmit, amit nem tehetek meg. Mintha kettőnk megbízatásából kellene most szólnom, kettőnk érdekében. Szóval mennék. Menj, ha akarsz. Nem akarok, de nem bírom magam elviselni, ha veled vagyok. Szóval, elveszítetted a türelmedet. Igen, már egy ideje. Jó, hogy te is így látod. Miért. Én már egy ideje érzem. Miért nem mondtad. Mert elzárkóztál, valahányszor megpróbáltam beszélni róla. Szóval te már vártad ezt. Nem vártam, de most mit csináljak. Régóta köztünk van. Szerinted akkor ennek most a végére járunk. Lehet. Én ezt nem akarom. Miért visszakozol, jó, hogy kimondtad. Amúgy sem szeretem a vontatott agonizálást. Szemöldökei között az árok, amelyről, mint Tót, nem tudom megállapítani, valódi árok-e vagy árnyék csupán. Vagy csupán árok és nem valódi árnyék. Megállás nélkül vasal, hogy elsimítsa a mosás nyomait, a gyűrődéseket, a gallért belülről, az ujjakat kívülről. Résztvetlen, de segítőkész, a számba adja a számadás szavait. Azt hiszed, hogy nekem ez így jó. Micsoda. Hogy találkozunk, de nem vagyunk együtt. Hogy beszélek, de nem mondok semmit. Hogy te fensőbbségesen vagy unottan hallgatsz. Nem tudom, miket gondolsz, de látom, hogy szórakoztatan mész mellett az utcán. Amikor kérdezlek, ingerülten és röviden válaszolsz. Ne gondold,

hogy eljönnék, ha nem számítanál. Honnan lehetne tudnom, hogy nem megszokásból teszed. Igen, lehet, hogy megszokásból. De ez nekem jó, hogy minden körülmény ellenére létezel. Nekem nem. Higgadtan beszél, higgadtan ülepszik az arcomon csorgó sós lé a szájam sarkában. Ne csináld ezt. Nem csinálom, jön. Nézd, jó, hogy még vannak közös meglátásaink. Ennek nagyon örülök. Ne légy cinikus, komolyan gondolom. Nem vagyok cinikus, tényleg örülök. Akkor most menj el. Találkozunk még? Nincs kizárva. De most egy kis időre lesz szükségem. Odalépnék, hogy megöleljem. Szánalmas mozdulattal veregetem meg a vállát, nagyon messziről néz rám, és száját félmosolyra húzza. Fáj neki a megválasztott gesztus méltatlansága, de megritkult érzelmei lehetővé teszik, hogy meglássa, ez a minősíthetetlen mozdulat csak kaotikus érzelmeim üzenetét közvetíti. Felment. Gyorsan hátat fordítok, és kilépek az előszobába, magamra rántom kabátomat. A lépcsőházban zakatolva megáll a lift. A lábtörő kissé nekiütődik az ajtónak, ahogy odakint ráállnak. Kulcs zörög, berezeg a zár, nagyot kattanva kinyílik. Hátralépek, hogy az ajtó ne üssön meg, hátrapillantok rá, és meglátom. Meglátom, újra, úgy. Látom, hogy ő is észrevesz, mintha csak most. Velem szemben áll férje, arca látomra felderül. Te most mész, vagy most jössz, kérdi. Most jövök, mondom. Jól van, akaszd fel a kabátodat, tehéntúrós gombócot fogunk vacsorázni. Nyugodtan beszélgetsetek, amíg én elkészítem.

